‘Nederland denkt mee’

Over de beleving van de coronacrisis, het vertrouwen in de regering en tegenstellingen in Nederland.

14 december 2020

PM 30782

Nederland denkt mee Community

MWM2
experts in luisteren

Inhoudsopgave

Inleiding	*Slide 2 t/m 5*
Conclusies en aanbevelingen	*Slide 6, 7*
Hoe staat het momenteel met ons land?	*Slide 8 t/m 13*
Een terug- en vooruitblik op de coronacrisis	*Slide 14 t/m 17*
Het vertrouwen in de regering	*Slide 18, 19*
Tegenstellingen tussen sociale groeperingen	*Slide 20 t/m 24*
Bijlagen	*Slide 25 t/m 36*

Achtergrond

In het kader van het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB) organiseert het SCP elk half jaar een enquête die wordt aangevuld met inzichten uit kwalitatief onderzoek. Zo vindt er dit half jaar in de research community ‘Nederland denkt mee’ onderzoek plaats. In dit kwalitatief onderzoek kunnen mensen in hun eigen woorden reageren op een aantal uitgelichte onderwerpen uit de enquête.

Meer informatie over de onderzoeksopzet en de Nederland denkt mee community is opgenomen in op slide 4 en 5, en in bijlage 4 en 5.

Onderzoeksdoelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is inzichten verkrijgen op de volgende gebieden:

- Hoe vinden Nederlanders dat het nu met Nederland gaat?
- Hoeveel vertrouwen hebben Nederlanders in de regering?
- Welke tegenstellingen ziet men tussen sociale groeperingen in Nederland en in hoeverre maakt men zich hier zorgen over?

Op de volgende slide zijn de voorgelegde vragen en looptijden van het onderzoek weergegeven.

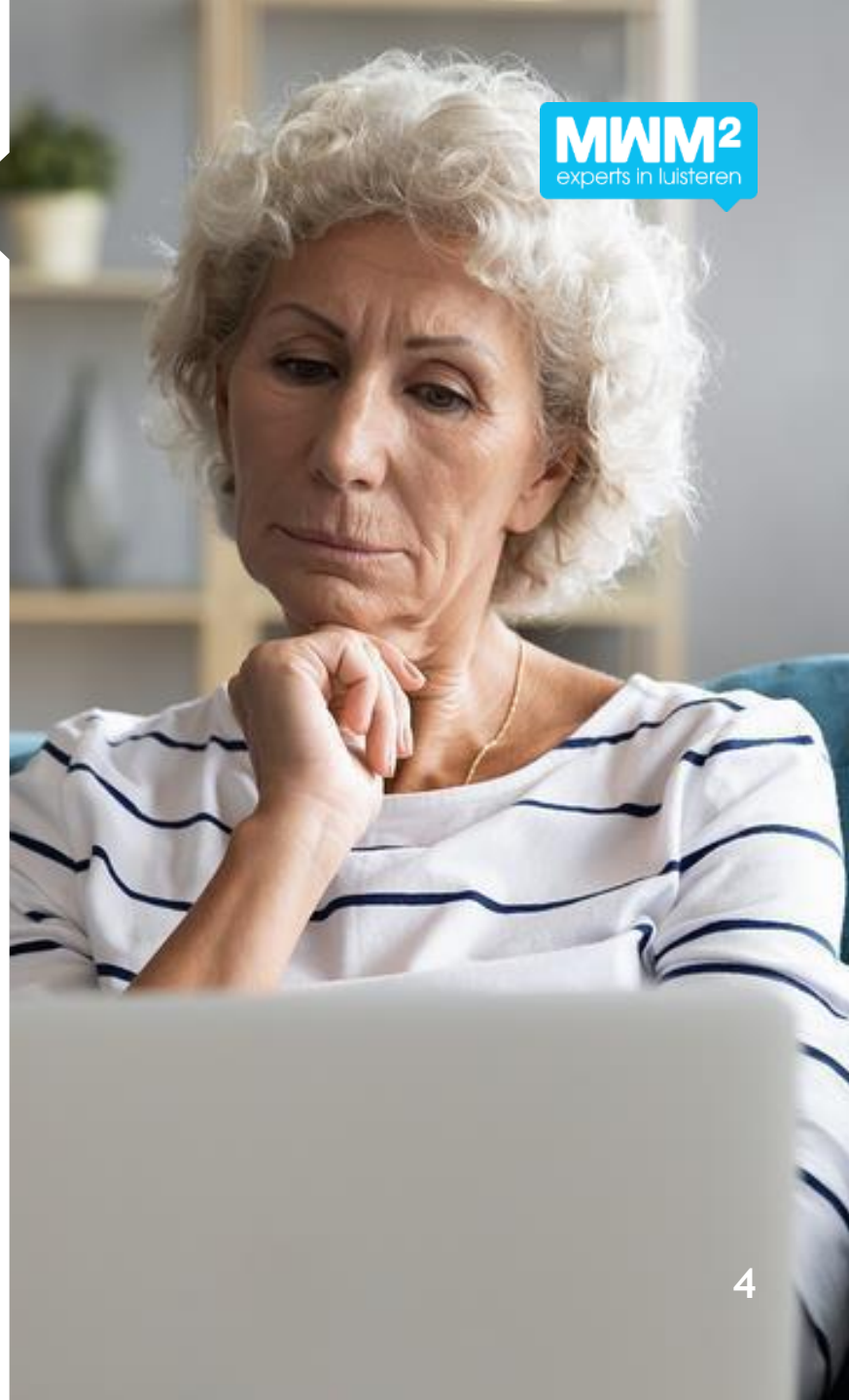

Onderzoeksopzet

Schematisch overzicht van community-onderzoek

De volgende vragen zijn per activiteit gesteld:

Activiteit 1: poll + forumdiscussie (meting 1)

- Hoe gaat het nu volgens jou met Nederland?

Activiteit 2: forumdiscussie

- Met welk gevoel kijken deelnemers naar het afgelopen half jaar?
- Wat zijn de verwachtingen van deelnemers voor hun eigen leven het komend half jaar, op het gebied van gezondheid, financiën en manier van leven?

Activiteit 3: poll + forumdiscussie

- Hoeveel vertrouwen hebben deelnemers momenteel in de regering?
- Waarom hebben zij veel of juist weinig vertrouwen in de regering?

Activiteit 4: poll + forumdiscussie

- In hoeverre maken deelnemers zich zorgen over de tegenstellingen tussen sociale groeperingen in Nederland?

Activiteit 5: forumdiscussie

- Wat merken deelnemers in hun dagelijks leven van de tegenstellingen tussen sociale groeperingen in Nederland?

Activiteit 6: poll + forumdiscussie (meting 2)

- Hoe gaat het nu volgens jou met Nederland?

Conclusies

Conclusies

Veel zorgen over de gevolgen van de coronacrisis in Nederland

Meerderheid van mening dat het de verkeerde kant op gaat met Nederland ten gevolge van de coronacrisis

- De overgrote meerderheid van de deelnemers vindt dat het **de verkeerde kant op gaat** met Nederland.
  - → Dit heeft te maken met hun **ervaringen uit het verleden**, **huidige ervaringen** en **verwachtingen voor de toekomst**.
- De **coronacrisis** heeft veel effect op de beleving van deelnemers; de besmettingen lopen opnieuw op en de regering doet te weinig.
- Daarnaast merken deelnemers **bij henzelf** en **in hun omgeving** de effecten van de coronacrisis. Zo is er minder verbondenheid, zijn de maatregelen strenger en duurt de crisis al lang.

Coronacrisis zorgt voor negatieve emotie, maar er is ook hoop

- Veel deelnemers kijken met een gevoel van **machteloosheid**, **eenzaamheid** en **onzekerheid** terug op de afgelopen periode.
- Voor de toekomst verwachten veel deelnemers dat er op het vlak van **economie** en **gezondheid** nog veel onzeker zal blijven.
- Een deel van de deelnemers geeft aan de hoop te hebben dat een **vaccin** verbetering brengt en dat de **verdeeldheid** in Nederland na de crisis zal **afnemen**.

Deelnemers hebben matig tot goed vertrouwen in regering

- Burgers hebben **veel begrip voor de lastige situatie** waar de regering zich in bevindt.
- Tegelijkertijd verwachten sommigen dat er minder vertrouwen zal zijn in de regering, vanwege de **aanpak van de coronacrisis** en **onopgeloste problemen en schandalen**, zoals het stikstofprobleem en de toeslagenaffaire.

Coronacrisis zorgt voor meer verdeeldheid in Nederland

- Deelnemers maken zich met name zorgen om de tegenstellingen tussen **arm en rijk**, **mensen met verschillende politieke voorkeuren**, **allochtonen en autochtonen** en **jongeren en ouderen**.
- De tegenstellingen tussen deze groepen zijn volgens velen het afgelopen half jaar groter geworden.

Resultaten

Hoe gaat het met Nederland?
Het gaat volgens velen de verkeerde kant op

- Tussen 5 en 9 oktober zijn veel communityleden van mening dat het duidelijk of enigszins de verkeerde kant op gaat in Nederland. Een kleine groep vindt dat de situatie wat verbetert, een klein deel weet het niet.

- Drie weken later, namelijk tussen 26 en 31 oktober, is opnieuw aan deelnemers gevraagd hoe zij vinden dat het op dat moment met Nederland gaat. Van een grote groep is de mening onveranderd, deze blijft negatief. De meeste mensen met een veranderde mening zijn negatiever om de volgende redenen:
  - → Het aantal besmettingen met het coronavirus is sinds begin oktober gestegen.
  - → Men heeft het idee dat burgers meer aan zichzelf denken en zich minder aan de coronamaatregelen houden.

  Op de volgende twee slides zijn de argumenten waarom het goed of juist minder goed gaat met Nederland weergegeven.

* De vraag 'Hoe gaat het volgens jou met Nederland?' is twee keer voorgelegd in Nederland denkt mee, namelijk op 5 oktober 2020 en op 26 oktober 2020. 70 deelnemers beantwoordden deze vraag twee keer.

Positieve elementen in de beleving
Deelnemers hebben hoop op verbetering

Ondanks de coronacrisis zijn er volgens deelnemers verschillende zaken die goed gaan in Nederland. Hieronder zijn de meest genoemde redenen weergegeven.

Hoop op verbetering na vaccin [1]
Enkele deelnemers verwachten dat het beter zal gaan met Nederland zodra er een vaccin voor het coronavirus gevonden is. Burgers kunnen volgens hen dan weer terug naar het ‘normale’ en de economie zal weer aantrekken.

De Nederlandse overheid biedt veel financiële steun [1]
Het feit dat de Nederlandse overheid grote budgetten vrij kan maken voor steunmaatregelen laat volgens enkele burgers zien dat het op financieel gebied nog steeds goed gaat met Nederland. Daarnaast helpen de steunmaatregelen om het aantal werklozen te beperken.

Sinds begin oktober geen grote verandering in maatregelen [2]
Volgens sommige deelnemers zijn de omstandigheden eind oktober redelijk te vergelijken met de omstandigheden in begin oktober. Er zijn bijvoorbeeld geen extra strenge maatregelen genomen. Dit laat volgens hen zien dat de situatie niet verslechtert, wat positief is.

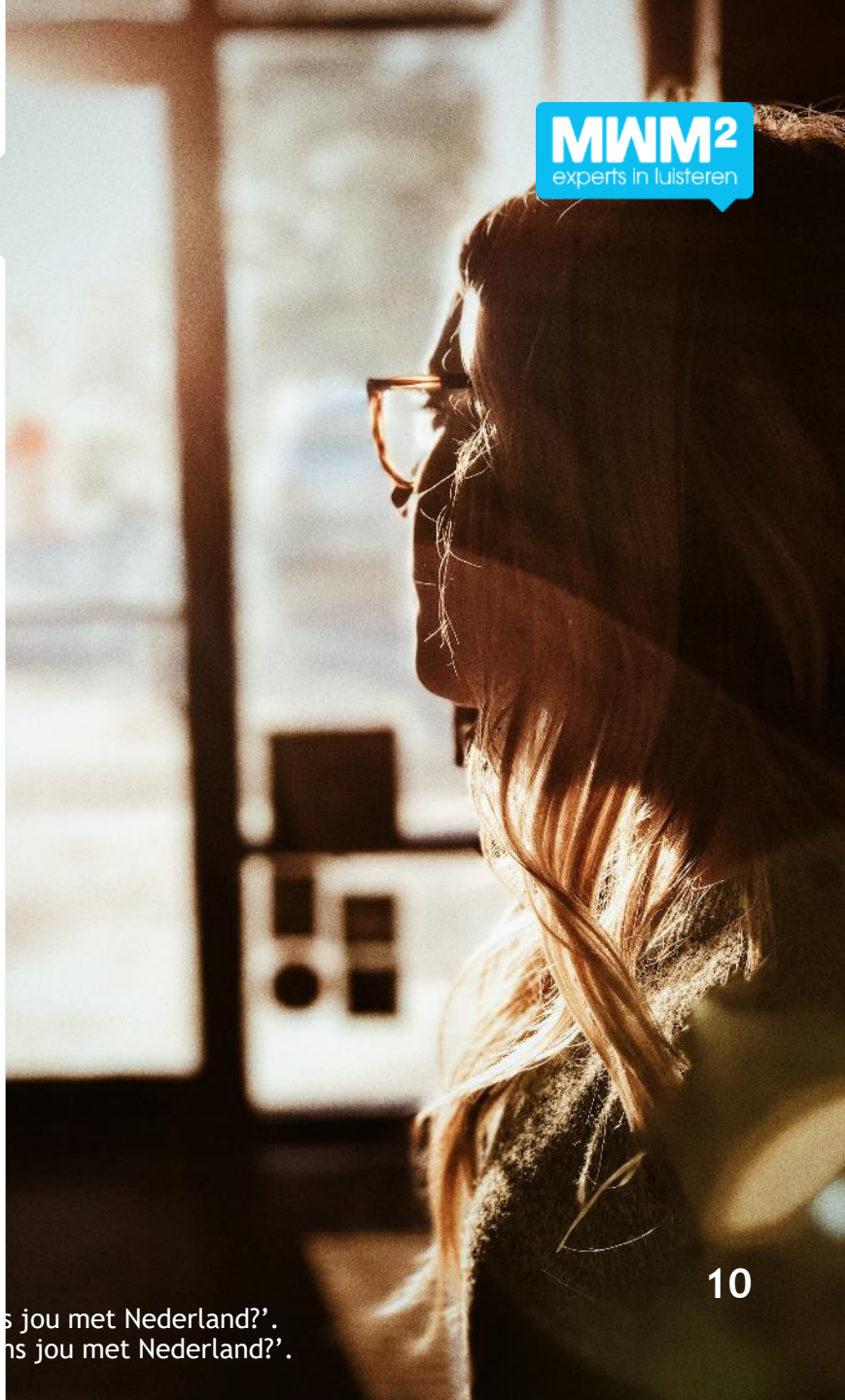

[1] Dit argument werd genoemd op het moment dat deelnemers de eerste keer antwoord gaven op de vraag ‘Hoe gaat het volgens jou met Nederland?’.
[2] Dit argument werd genoemd op het moment dat deelnemers de tweede keer antwoord gaven op de vraag ‘Hoe gaat het volgens jou met Nederland?’.

Negatieve elementen in de beleving

Impact coronacrisis lijkt te stijgen en politiek doet (te) weinig

De meest genoemde argumenten waarom het met Nederland de verkeerde kant op gaat zijn hieronder weergegeven.

Het coronavirus grijpt opnieuw om zich heen. [1, 2]
Het aantal besmettingen loopt in oktober op. Een deel van de deelnemers in NLDM geeft aan strenge regels te willen, in de hoop dat dit de situatie eerder onder controle brengt. Ook later in de maand oktober is er nog weinig verbetering te zien in de cijfers.

Economische impact coronacrisis steeds groter. [1, 2]
Deelnemers zien de economie verslechteren; bedrijven gaan failliet en men maakt zich zorgen om de eigen financiële situatie. Men is bang dat de aanhoudende maatregelen ervoor zorgen dat de economie nog verder verslechtert, waardoor er nog meer bedrijven omvallen en meer mensen hun baan verliezen.

Men mist sturing m.b.t. coronamaatregelen. [1, 2]
Een deel van de deelnemers is verward door de adviezen m.b.t. corona. Deze veranderen volgens hen regelmatig en zijn niet altijd duidelijk. Zo vindt men de maatregelen bijvoorbeeld niet altijd logisch en wordt er door experts getwist over het nut van mondkapjes. Dit zorgt ook voor verdeeldheid onder deelnemers. Meerdere deelnemers geven aan geen vrijblijvend advies meer te willen, maar te verlangen naar een duidelijke richting met heldere regels.

Men voelt zich niet gehoord. [1]
Bij sommige deelnemers leeft het idee dat de politiek niet voldoende betrokken is en geen zicht heeft op wat er in Nederland speelt. Men zegt behoefte te hebben aan een leider die naar de mensen luistert en richting geeft. Dit geldt volgens burgers voor de coronacrisis, maar ook voor andere belangrijke thema's.

[1] Dit argument werd genoemd op het moment dat deelnemers de eerste keer antwoord gaven op de vraag 'Hoe gaat het volgens jou met Nederland?'.
[2] Dit argument werd genoemd op het moment dat deelnemers de tweede keer antwoord gaven op de vraag 'Hoe gaat het volgens jou met Nederland?'.

Negatieve elementen in de beleving

Ook meer gevolgen in directe omgeving deelnemers

Minder verbondenheid, meer polarisatie. [1,2]

Meerdere deelnemers benadrukken dat de mate van verbondenheid en tolerantie in Nederland afneemt. Men heeft het idee dat burgers steeds verder uit elkaar komen te staan, dat de kloof steeds groter wordt. Een groep deelnemers geeft daarbij aan dat agressie en geweld toeneemt.

Maatregelen worden waarschijnlijk strenger [2]

Eind oktober verwacht een grote groep dat de maatregelen strenger worden aangezien de cijfers niet teruglopen. Veel deelnemers zien hier tegenop.

Minder hoop, men voelt zich 'coronamoe' [2]

Wanneer de tweede coronagolf eind oktober al wat langer aanhoudt zijn er veel mensen die aangeven 'klaar te zijn' met het coronavirus. Mensen zijn de maatregelen en al het nieuws rondom het coronavirus beu en willen terug naar het normale leven.

[1] Dit argument werd genoemd op het moment dat deelnemers de eerste keer antwoord gaven op de vraag 'Hoe gaat het volgen jou met Nederland?'.
[2] Dit argument werd genoemd op het moment dat deelnemers de tweede keer antwoord gaven op de vraag 'Hoe gaat het volge s jou met Nederland?'.

Verschillen ten opzichte van april 2020

Deelnemers zijn negatiever dan een half jaar geleden

In april 2020 heeft er, aanvullend op het COB, ook kwalitatief onderzoek in de research community ‘Nederland denkt mee’ plaatsgevonden*. Vergeleken met deze meting zijn deelnemers negatiever over hoe het met Nederland gaat. De groep die vindt dat het (enigszins) de goede kant op gaat met Nederland is geslonken, en er zijn meer deelnemers die vinden dat het (enigszins) de verkeerde kant op gaat met Nederland.

Dit heeft mogelijk te maken met de volgende verschillen:

In april ging het beter met de ‘coronacijfers’

De cijfers lieten toen eerder verbetering zien en de maatregelen werden sneller versoepeld. Deze verbetering vond plaats tijdens de looptijd van het onderzoek in april 2020.

Effecten van lange duur crisis

De coronacrisis duurt in oktober 2020 al een stuk langer dan bij de eerste meting in april 2020. Dat de crisis al zo lang duurt breekt mensen op. Deelnemers kijken uit naar een einde van de coronacrisis, dat echter nog steeds ver weg lijkt.

Men zag meer positieve effecten van de crisis

Zo was men in de eerste weken van de coronacrisis positief verrast door het gevoel van saamhorigheid. Deze saamhorigheid is volgens meerdere deelnemers inmiddels verdwenen. Ook ervaarde men in april meer rust door minder verplichtingen. Nu is men echter gewend aan de huidige situatie en wordt dit effect van de coronacrisis door deelnemers niet meer als positief ervaren.

Men was positief over een daadkrachtig kabinet

In april was men van mening dat het kabinet duidelijke maatregelen trof om het coronavirus onder controle te krijgen. In begin oktober vindt men het kabinet echter te afwachtend. De maatregelen zijn te vrijblijvend en onduidelijk.

* Zie hier het rapport ‘Nederland denkt mee’ over ons land’ over de meting in april 2020.

Een terug- en vooruitblik op coronacrisis
Veel impact coronacrisis op verleden en toekomst

Deelnemers kijken met een negatief gevoel terug op afgelopen periode

Veel deelnemers kijken terug op de afgelopen maanden met een gevoel van machteloosheid. Waar sommigen de deze periode bestempelen als eenzaam en onzeker, kijken anderen met weemoed terug naar de tijd van voor de coronacrisis. Men benoemt ook gevoelens van verdriet en teleurstelling. Ondanks dat de meerderheid met negatieve gevoelens terugkijkt op de afgelopen tijd, geeft een enkeling ook aan dat het een periode was van rust en creativiteit; een periode waarin men op zoek ging naar nieuwe mogelijkheden.

Men verwacht impact op de financiële situatie, de gezondheid en het sociale leven

Er is een redelijk grote groep deelnemers die persoonlijk op financieel vlak en/of voor eigen gezondheid weinig verandering verwacht voor de toekomst. Toch speelt er bij een deel van de groep op financieel vlak en op het gebied van gezondheid wel veel onzekerheid. Ook verwacht men veel gevolgen voor de maatschappij.

Op de volgende slide is een overzicht te zien van quotes waarin deelnemers terugblikken op de afgelopen maanden. Op slide 16 en slide 18 is weergegeven met welke zaken men rekening houdt als het gaat om de toekomst.

Een terug- en vooruitblik op coronacrisis

Deelnemers kijken met veel emotie terug op afgelopen tijd

*"Als ik terugdenk aan het afgelopen half jaar, dan komt er vooral een gevoel in me op van **onmacht**. Ikzelf vind het erg vervelend als ik de regie over dingen kwijtraak. Ik voel me dan "**machteloos**". Als ik terugkijk naar de tijd dat onze bewoners (in het verpleeghuis waar ik werk) niet naar buiten konden en geen bezoek ontvingen word ik daar erg **verdrietig** van."*

*"Er was hier veel **onrust**. Triagetenten bij het ziekenhuis. Een hele **vreemde surrealistische** gewaarwording. Ik heb de eerste maanden niemand bezocht en voelde me echt **eenzaam**. Ik besloot maar mensen te gaan bellen om toch wat sociaal contact te onderhouden. Dat scheelde iets, maar was het ook niet helemaal. "*

*"Als ik terugdenk aan het afgelopen half jaar, dan komt er vooral een gevoel in me op van **weemoed**. Vooral naar de tijd vóór corona, waarin we eigenlijk heel veel konden en mochten. Feestjes geven, samen dagjes weg, familiebijeenkomsten, shoppen zonder maatregelen."*

*"Als ik terugdenk aan het afgelopen jaar, dan denk ik aan hoeveel verdriet er is geweest voor de mensen die zijn overleden aan corona. Als ik de beelden terugzie op tv en het programma Frontberichten, dan word ik daar nog **verdrietig** van."*

*"Als ik terugdenk aan het afgelopen half jaar, dan komt er vooral een gevoel in me op van **herijken** en je leven **opnieuw inrichten**. Door corona is ons leven anders geworden en ik merk dat ik **de rust** qua geluid en drukte erg fijn vond. Het leven verliep in een rustigere flow. "*

*"In het verkeer is het veel **rustiger** geworden. Thuiswerken is mogelijk voor velen. Heel **fijn dat dat nu eindelijk kan** en dat er daardoor dus ook minder files zijn."*

Een terug- en vooruitblik op coronacrisis

Ondanks onzekerheid en aanhoudende maatregelen ook hoop

Als het gaat om de coronacrisis hebben deelnemers de volgende verwachtingen voor de toekomst:

Financiële onzekerheid. Een grote groep gaat een financieel onzekere tijd tegemoet. Deze groep heeft vragen als ‘Kan ik mijn baan behouden?’ en ‘Blijft het goed gaan met mijn bedrijf?’ Daarnaast verwacht een aantal dat kosten op verschillende vlakken gaan stijgen.

Nog aan de regels blijven houden. Men gaat er over het algemeen vanuit dat de maatregelen voorlopig nog aanhouden. Bovendien gelooft niet iedereen dat Nederland komend jaar al van het coronavirus af is. Sommigen gaan er vanuit dat men ook na dit jaar nog een langere tijd met de maatregelen zal moeten leven.

Psychische klap door maatregelen. Sommigen verwachten dat het aantal mensen met psychische problemen zal stijgen door de restricties die ons aan de hand van de maatregelen worden opgelegd.

Onzekerheid over gezondheid. Meerdere deelnemers, met name deelnemers in risicogroepen, benadrukken dat zij onzeker zijn over hun gezondheid. Dit brengt voor velen een gevoel van angst met zich mee.

Hoop op afname corona door vaccin. Een aantal deelnemers geeft aan hoop te hebben dat er in 2021 minder corona zal zijn door de ontwikkeling van een vaccin.

Hoop weer bij elkaar te komen. Enkele deelnemers hopen dat, wanneer de verspreiding van het virus afneemt, tegenstellingen en discussies in Nederland zullen afnemen.

Op de volgende slide is een overzicht te zien van quotes waarin deelnemers vertellen over hun verwachtingen.

Een terug- en vooruitblik op coronacrisis

Verwachtingen voor de toekomst volgens deelnemers

*"**Financieel zal het achteruit gaan**. Ik wordt niet ingeroosterd op mijn werk, want er mogen maar een bepaald aantal mensen aanwezig zijn vanwege (je raad het nooit) corona. Dus dat wordt interen op mijn spaargeld. "*

*"**Financiën** zullen waarschijnlijk wat moeilijker worden, want we zullen best **gekort gaan worden** op onze pensioenen en ook de **kostenstijging** van Ziekenfondspremie gaat omhoog. Misschien zelfs het eigen risico."*

*"Ik denk dat ik er zelf redelijk doorheen kom financieel, geestelijk en hopelijk ook lichamelijk. Maar ik denk dat er veel mensen zijn die **depressief** worden door al de contact restricties."*

*"Ik hoop dat ik geen corona krijg, al komt het wel erg dichtbij. Ik ben een risicogroep (longziekte), dus **voorzichtigheid** voor alles."*

*"Ik hoop dat we na dit half jaar goed op weg zijn om **met elkaar** het leven weer op te pakken, **weer aardig doen** tegen elkaar."*

*"Tevens heb ik de stille hoop op **een goed vaccin**, zodat we tegen het voorjaar weer een beetje vrijheid krijgen en dan een jaar in kunnen halen."*

Het vertrouwen in de regering
Men heeft begrip voor de situatie

Het merendeel van de deelnemers drukt zijn of haar vertrouwen in de overheid uit met een cijfer tussen de 5 en 8. Hierbij is er een gelijke verdeling tussen de groepen die het cijfer 5, 6, 7 of 8 geven. Daarnaast is er een groep burgers die zeer lage rapportcijfers geeft.

Hieronder zijn de redenen weergeven waarom men vertrouwen heeft in de regering (van meest naar minst genoemd).

- **Begrip voor de situatie.** Een grote groep is zich ervan bewust dat de regering zich gezien de situatie voor een moeilijke taak staat. Dit wekt bij deze deelnemers een gevoel van respect op.
- **Er zijn ook zaken die wél goed gaan.** Ondanks dat veel deelnemers negatief zijn over de aanpak van de coronacrisis, benadrukt een kleine groep dat er ook zaken zijn die op dit moment positief verlopen, zoals de samenwerking tussen coalitiepartijen en de nog relatief lage werkloosheid.
- **Regering houdt rekening met alle burgers.** Ondanks dat het niet altijd lukt, wijzen sommige deelnemers erop dat het kabinet de belangen van alle burgers probeert mee te nemen in de besluitvorming.

Het vertrouwen in de regering

Aanpak coronacrisis grootste oorzaak van laag vertrouwen in regering

Deelnemers die weinig vertrouwen hebben in de regering geven hiervoor de onderstaande redenen (van meest naar minst genoemd).

- **Aanpak coronacrisis.** Er moet volgens deelnemers adequater en sneller gehandeld worden op het gebied van corona. De aanpak mag volgens sommige deelnemers strenger. Anderen vinden dat er te veel onduidelijkheid is in de regels. Ook is er een groep die vindt dat de regering te veel meegaat in de mening van bepaalde groepen. Tot slot is er een kleine groep die vindt dat de maatregelen te streng zijn.
- **Eerdere onopgeloste problemen en schandalen.** Een deel van de deelnemers wijst erop dat er, naast de coronacrisis, nog andere problemen bestaan die nog niet zijn opgelost. Men verwijst hier bijvoorbeeld naar de toeslagenaffaire, het stikstofprobleem, de woningmarkt en het klimaatbeleid dat niet van de grond komt.
- **Lange termijn visie.** Een kleine groep deelnemers geeft aan dat de regering met sommige problemen te reactief omgaat. Deze groep mist een lange termijn strategie, met name wanneer het gaat om grote problemen zoals een oververhitte huizenmarkt, het klimaatprobleem en migratie.

"Ik vind dat ze niet daadkrachtig bezig zijn. Alle landen om ons heen maken korte metten met het virus door keiharde maatregelen te treffen. Bij ons is het pappen en nathouden."

"Naar mijn mening worden echt belangrijke zaken steeds maar weer niet opgelost."

"Omdat ik de regering op veel fronten geen visie vind hebben en vooral reactie vindt opereren. Vooral op het front van de huizenmarkt, het milieu, scholen, baanzekerheid, migratie en corona mis ik echt een strategie."

Tegenstellingen tussen groepen in Nederland
Vier groepen waarover men de meeste zorgen heeft

Drie tegenstellingen tussen sociale groeperingen baren deelnemers de meeste zorgen

Wanneer het gaat om tegenstellingen tussen sociale groeperingen in Nederland maakt men zich de meeste zorgen om de tegenstellingen tussen*:

- arme en rijke mensen,
- mensen met verschillende politieke opvattingen,
- allochtonen en autochtonen,
- jongeren en ouderen.

Voor de bovenstaande vier tegenstellingen is op de volgende slides uitgewerkt welke zorgen men heeft, wat maakt dat men deze zorgen heeft en in hoeverre de tegenstelling tussen deze groepen volgens deelnemers groter of kleiner zijn geworden.

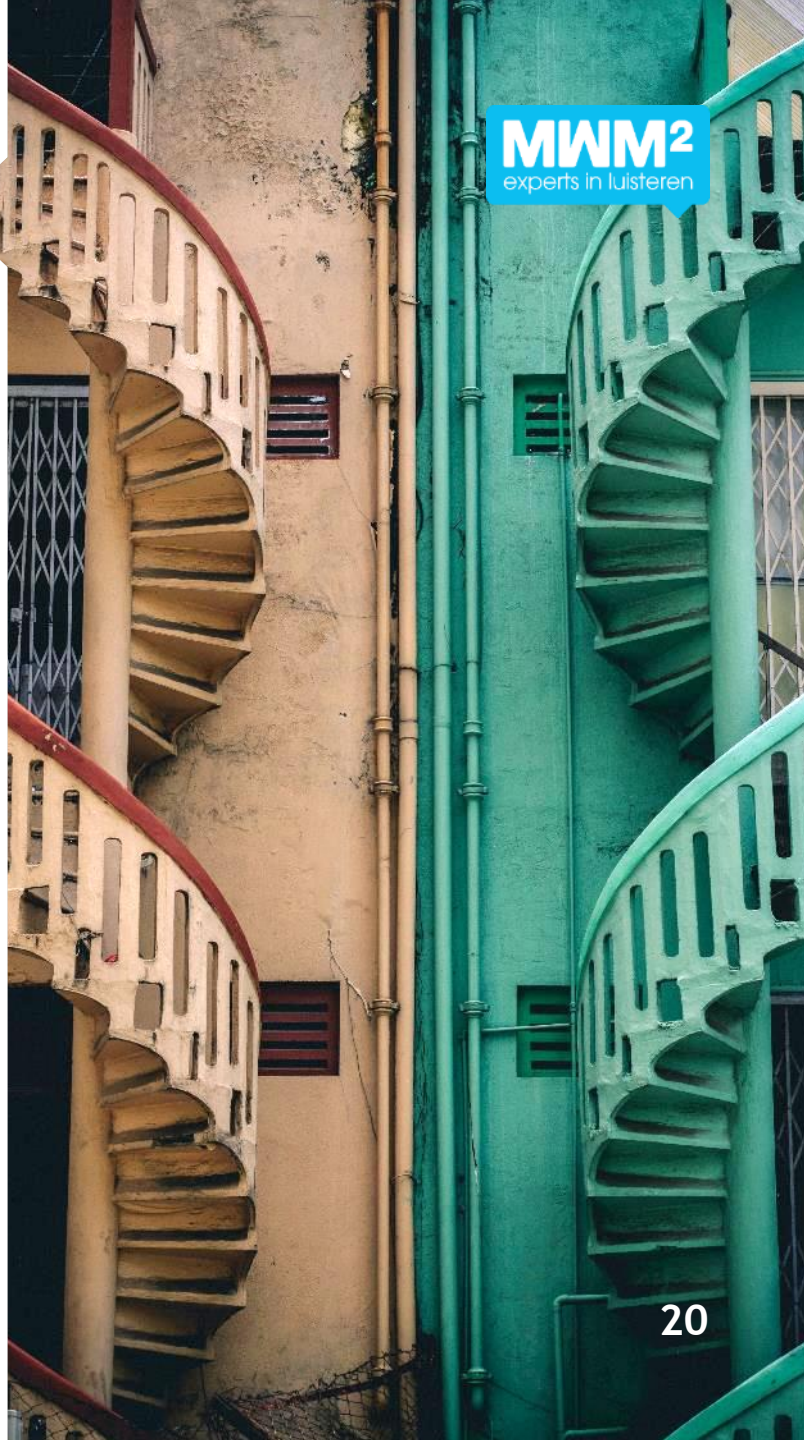

* De vraag over tegenstellingen tussen sociale groeperingen in Nederland is gesloten voorgelegd. Negen combinaties van steeds twee sociale groeperingen zijn getoond, waarbij men aan kon geven in welke mate men zich zorgen maakt over de tegenstellingen tussen deze groeperingen. Zie bijlage 3 voor een overzicht van alle combinaties die zijn voorgelegd.

Tegenstellingen tussen groepen in Nederland

Veel zorgen over groter wordende verschillen tussen arm en rijk

Zorgelijke verschillen tussen arm en rijk, met name tijdens coronacrisis

Veel deelnemers geven aan dat het verschil tussen arme en rijke mensen groot is. In het nieuws ziet men dat er veel mensen zijn die het financieel zwaar hebben door de coronacrisis. Daarnaast horen deelnemers ook verhalen uit hun omgeving over mensen die hun baan verliezen, geen betaalbaar huiskunnen vinden, of naar de voedselbank moeten. Er zijn echter weinig deelnemers die hier zelf ervaring mee hebben.

Verschillen tussen arm en rijk zijn volgens velen groter geworden door coronacrisis

De verschillen tussen arm en rijk zijn volgens meerdere deelnemers groter geworden, met name doordat arme mensen volgens hen harder getroffen worden door de coronacrisis. Daarnaast benadrukken enkele deelnemers dat de verschillen vergroten doordat arme mensen volgens hen weinig belastingvoordeel hebben ten opzichte van rijke burgers. Ook hebben veel deelnemers het idee dat de ongelijkheid toeneemt, bijvoorbeeld vanwege de afschaffing van dividendbelasting.

“Als ik kijk vanuit mijn vrijwilligerswerk als schuldhulpmaatje zie ik dat er meer verschil komt tussen arm en rijk. Dit komt mede doordat mensen hun baan kwijt zijn geraakt en mensen met weinig vermogen harder en sneller geraakt worden dan de rijkere.”

“Het verschil word steeds groter. Er heerst ook best veel armoede in ons land. En als we het over bijv. belastingvoordelen hebben, dan krijgen de rijken er het meeste bij en de armen juist het minst. Zou net andersom moeten zijn naar mijn inzicht.”

“Er is veel armoede bij gekomen, doordat velen hun baan verloren zijn. En helaas, velen worden alleen maar rijker doordat ze profiteren van deze crisis/ziekte.”

Tegenstellingen tussen groepen in Nederland

Zorg over omgang tussen groepen met verschillende politieke opvatting

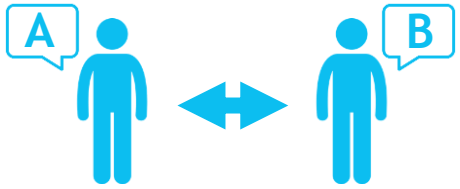

Grote zorgen om manier waarom mensen met verschillende politieke opvattingen met elkaar omgaan

Veel mensen maken zich zorgen over de tegenstellingen tussen mensen met verschillende politieke opvattingen. Meerderen van hen maken zich echter niet zoveel zorgen over de verschillen de verschillen tussen deze groepen, maar over de manier waarop deze groepen met elkaar omgaan.

Polarisatie door verharde discussies

De verschillen tussen mensen met verschillende politieke opvattingen zijn volgens velen groter geworden. Een grote groep is van mening dat de discussie tussen mensen met verschillende politieke opvattingen verhardt. Men heeft het gevoel dat mensen minder naar elkaar luisteren en het valt sommigen op dat discussies minder inhoudelijk worden. Hierdoor bewegen groepen met verschillende bewegingen steeds verder uit elkaar.

"Mensen met verschillende politieke opvattingen maak ik me ook zorgen over. Niet zozeer over het verschil. Meer dat mensen elkaars argumenten niet willen horen en geen inhoudelijke discussie voeren."

"Ik maak me zorgen over de tegenstellingen tussen mensen met verschillende politieke opvattingen. Gezien een afnemende verdraagzaamheid en inlevingsvermogen, in combinatie met een toenemende stress, onzekerheid en teleurstellingen botsen groepen - en dus individuen - vaker met elkaar. Bovendien neemt de intensiteit toe. Het ideaal van een vrij, vrolijk, blij, ontspannen, tevreden en veilig Nederland komt steeds verderaf te liggen."

"Links en rechts staat nog meer tegenover elkaar en arme mensen hebben meer last van deze crisis. Ik maak mij daar ook echt zorgen over. Het voelt soms alsof de vlam elk moment in de pan kan slaan."

Tegenstellingen tussen groepen in Nederland

Zorgen om hoe mensen met migratieachtergrond en autochtonen met elkaar omgaan

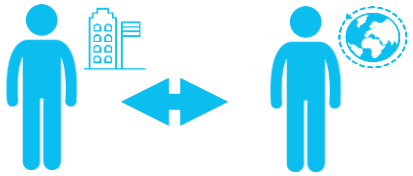

Zorgen over verschillen tussen autochtonen en mensen met een migratieachtergrond

Veel deelnemers maken zich zorgen om de steeds groter wordende tegenstelling tussen autochtonen en mensen met een migratieachtergrond, bijvoorbeeld in tradities, normen en waarden. Hierbij is een deel van mening dat mensen met een migratieachtergrond zich onvoldoende aanpassen aan Nederland.

Manier waarop autochtonen en mensen met migratieachtergrond met elkaar omgaan vergroot verschillen

Een ander deel van de deelnemers is van mening dat de verschillen tussen autochtonen en mensen met een migratieachtergrond niet zozeer het probleem vormen. Het is de manier waarop hiermee om wordt gegaan die hen zorgen baart. Zo geven sommigen aan dat autochtonen en mensen met een migratieachtergrond weinig van elkaar accepteren, de focus te veel op verschillen ligt en dat er te veel generaliserende uitspraken worden gedaan. Dit zorgt er volgens hen voor dat deze groepen verder uit elkaar komen te staan.

"Ik vind het zorgelijk dat veel allochtonen die hier komen wonen onze gewoonten en gebruiken niet respecteren en sommige zaken zelfs afbreken. Daarnaast vind ik het heel storend dat veel allochtonen de Nederlandse taal niet spreken, maar vervolgens wel overal bij geholpen lijken te worden."

"De kloof wordt groter doordat mensen steeds minder van elkaar accepteren wederzijds. Wat ik zeg moet je geloven en is de waarheid."

"Allochtonen en autochtonen, worden tegen elkaar uitgespeeld door types als Wilders en Baudet."

Tegenstellingen tussen groepen in Nederland

Verschil jongeren en ouderen volgens deelnemers groter door coronacrisis

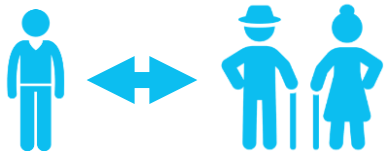

Discussie over de manier waarop jongeren en ouderen met coronacrisis omgaan

Veel deelnemers maken zich zorgen over de tegenstelling tussen jongeren en ouderen, met name als het gaat over de manier waarop deze twee groepen met de coronacrisis en de maatregelen omgaan. Hierover is onder deelnemers discussie. Waar een deel vindt dat jongeren zich minder aan de maatregelen houden, is een andere groep van mening dat leeftijd hierbij geen rol speelt.

Meer afstand tussen jongeren en ouderen ten gevolge van coronacrisis

De verschillen in de manier waarop jongeren en ouderen met de coronacrisis omgaan en de discussie hierover zorgt er volgens deelnemers voor dat de afstand tussen jongeren en ouderen vergroot. Een enkeling is het hier niet mee eens en geeft aan dat jongeren en ouderen door de coronacrisis juist dichter tot elkaar komen, bijvoorbeeld doordat jongeren ouderen helpen met het doen van boodschappen.

"Vele jongeren trekken zich weinig aan van deze ziekte en vinden het over het algemeen niet zo erg dat de ouderen eraan overlijden. "

"Ten aanzien van de coronacrisis vind ik het juist opvallend dat jongeren netjes hun mondkapje dragen en ik juist al een paar keer een oudere tegen ben gekomen die zonder mondkapje heel dicht tegen me aan komt staan. Het gaat hierbij niet om leeftijd. Het gaat erom hoe mensen over corona en de maatregelen denken."

"Het verschil tussen jong en oud is natuurlijk het afgelopen half jaar groter geworden door corona, dat door velen als ouderenprobleem wordt gezien waar jongen niet voor op zouden moeten draaien."

Bijlagen

Bijlage 1: Resultaten poll ‘Hoe gaat het met Nederland’ (1/2)

Vraag: Vind jij dat het - over het algemeen - de verkeerde of juist de goede kant op gaat in Nederland?
Deze vraag is twee keer voorgelegd aan deelnemers, namelijk op 5 oktober en op 26 oktober 2020. Omdat de groepen die antwoord gaven op de vraag niet gelijk zijn voor beide peilingen, zijn de onderstaande figuren niet direct te vergelijken. Zie de volgende slide voor een overzicht van de reacties van deelnemers die de vraag twee keer hebben beantwoord.

Peiling 1

N = 80

Peiling 2

N = 79

Bijlage 1: Resultaten poll ‘Hoe gaat het met Nederland’ (2/2)

Vraag: Hoe gaat het volgens jou met Nederland?

Deze vraag is twee keer voorgelegd aan deelnemers, namelijk op 5 en op 26 oktober 2020. In de onderstaande figuren zijn de reacties weergegeven van deelnemers die de vraag twee keer hebben beantwoord.

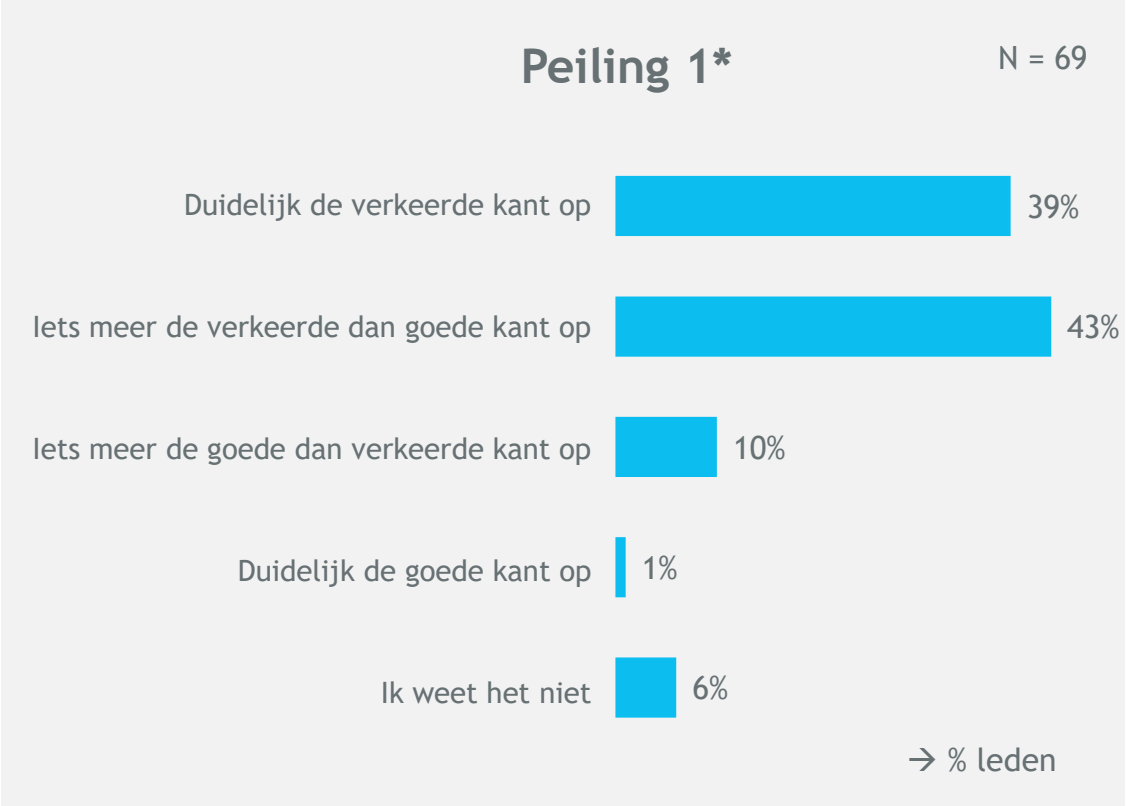

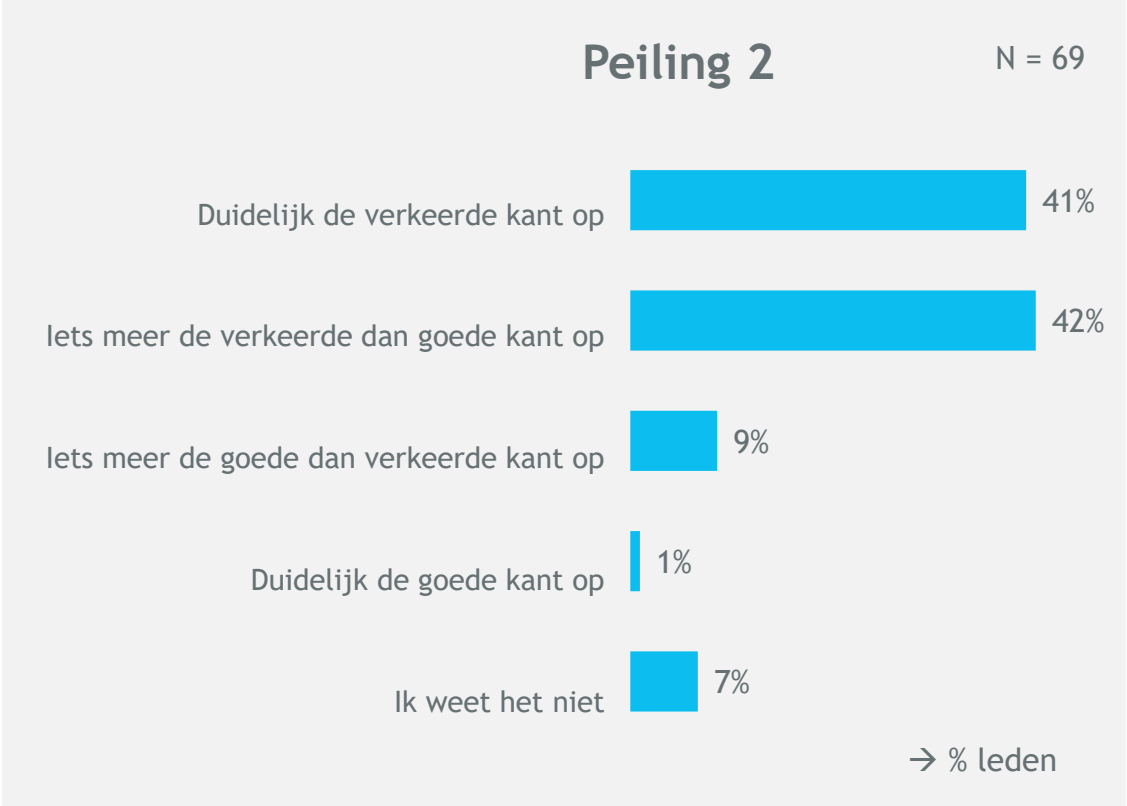

* Door afrondingsverschillen tellen de percentages in deze grafiek op tot 99%.

Bijlage 2: Resultaten poll ‘Vertrouwen in regering’

Vraag: Hoeveel vertrouwen heb jij in de regering? (1 = geen vertrouwen; 10 = heel veel vertrouwen)

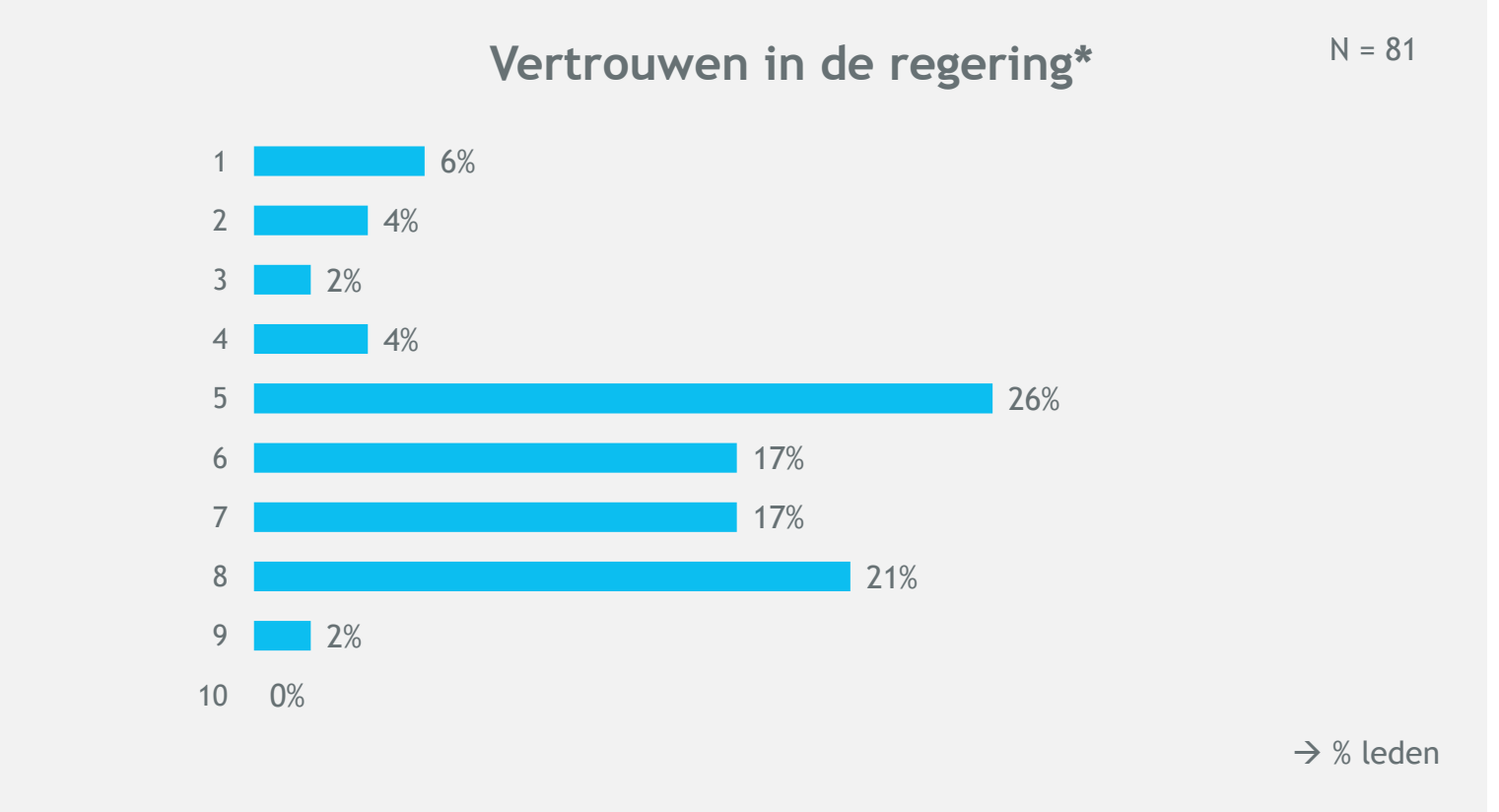

* Door afrondingsverschillen tellen de percentages in deze grafiek op tot 99%.

Bijlage 3: Resultaten poll ‘Tegenstellingen’ (1/5)

Vraag: Hieronder staan steeds twee sociale groeperingen die van elkaar verschillen en zelfs wel eens in strijd met elkaar zijn. Kun je telkens aangeven hoe groot volgens jou in ons land de tegenstelling is tussen deze twee groepen?

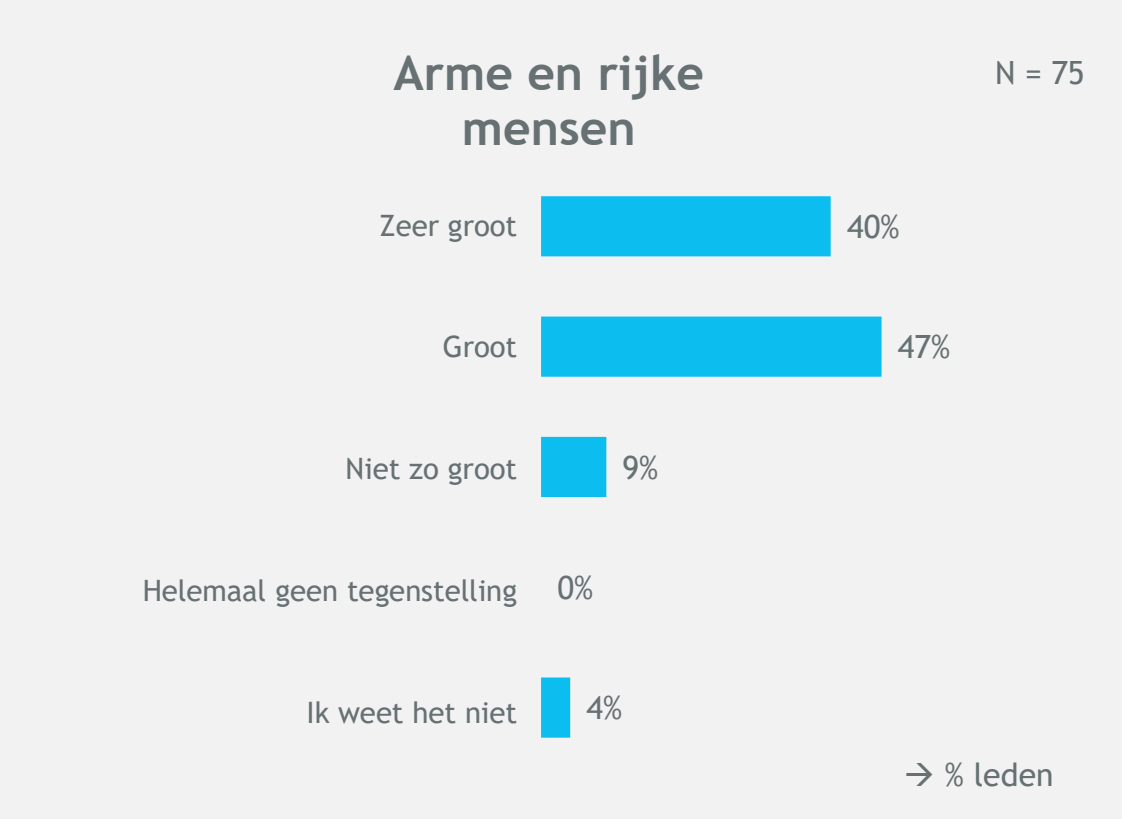

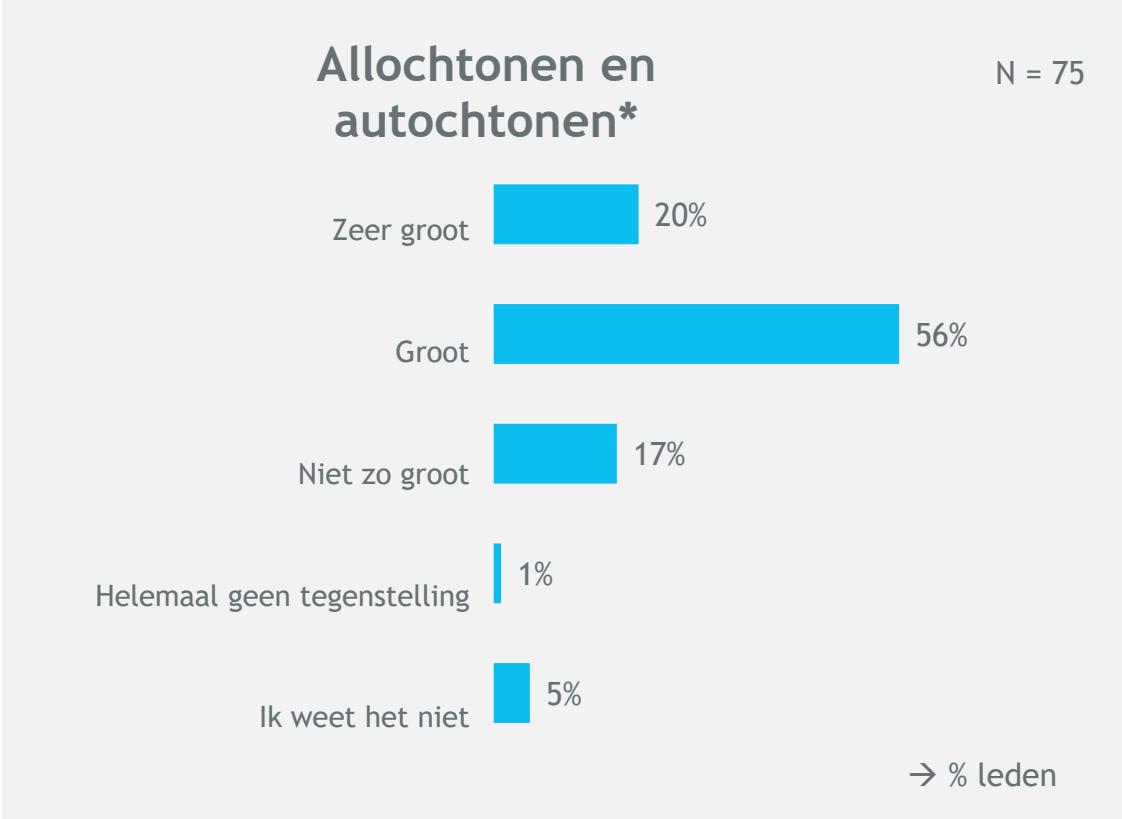

* Door afrondingsverschillen tellen de percentages in deze grafiek op tot 99%.

Klik hier om terug te gaan naar slide 20.

Bijlage 3: Resultaten poll ‘Tegenstellingen’ (2/5)

Vraag: Hieronder staan steeds twee sociale groeperingen die van elkaar verschillen en zelfs wel eens in strijd met elkaar zijn. Kun je telkens aangeven hoe groot volgens jou in ons land de tegenstelling is tussen deze twee groepen?

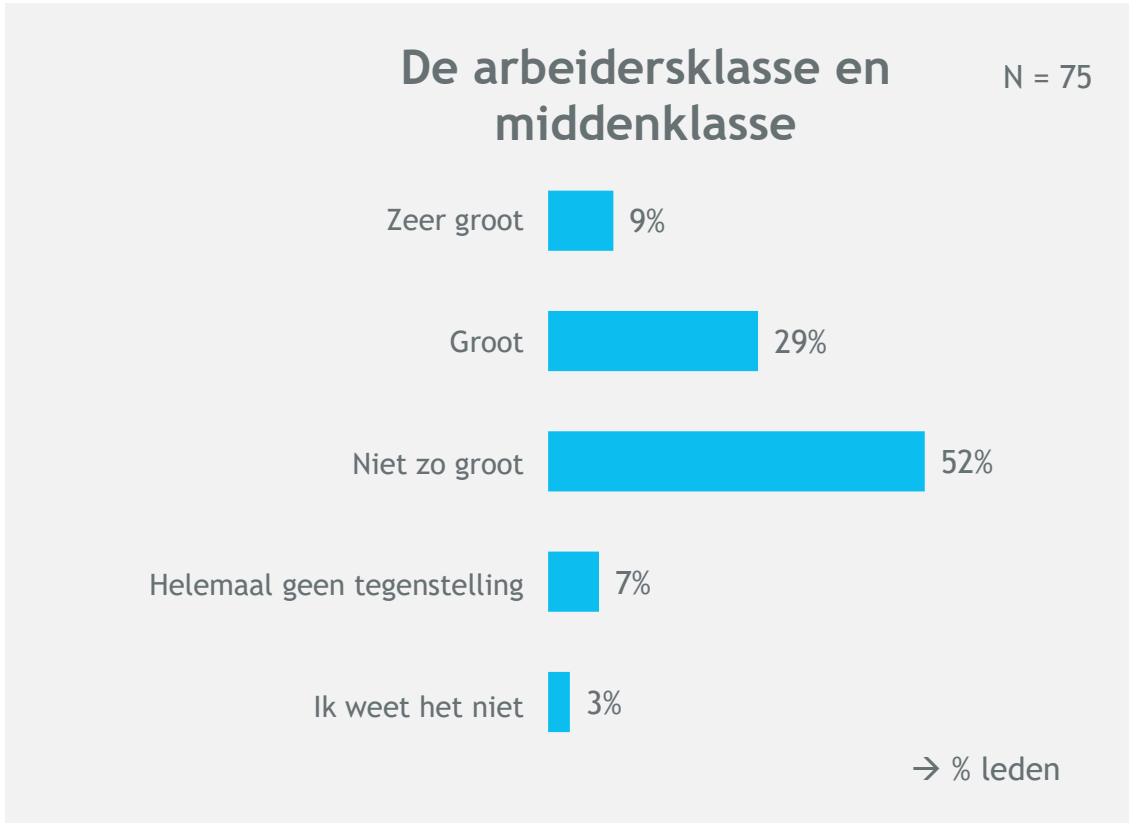

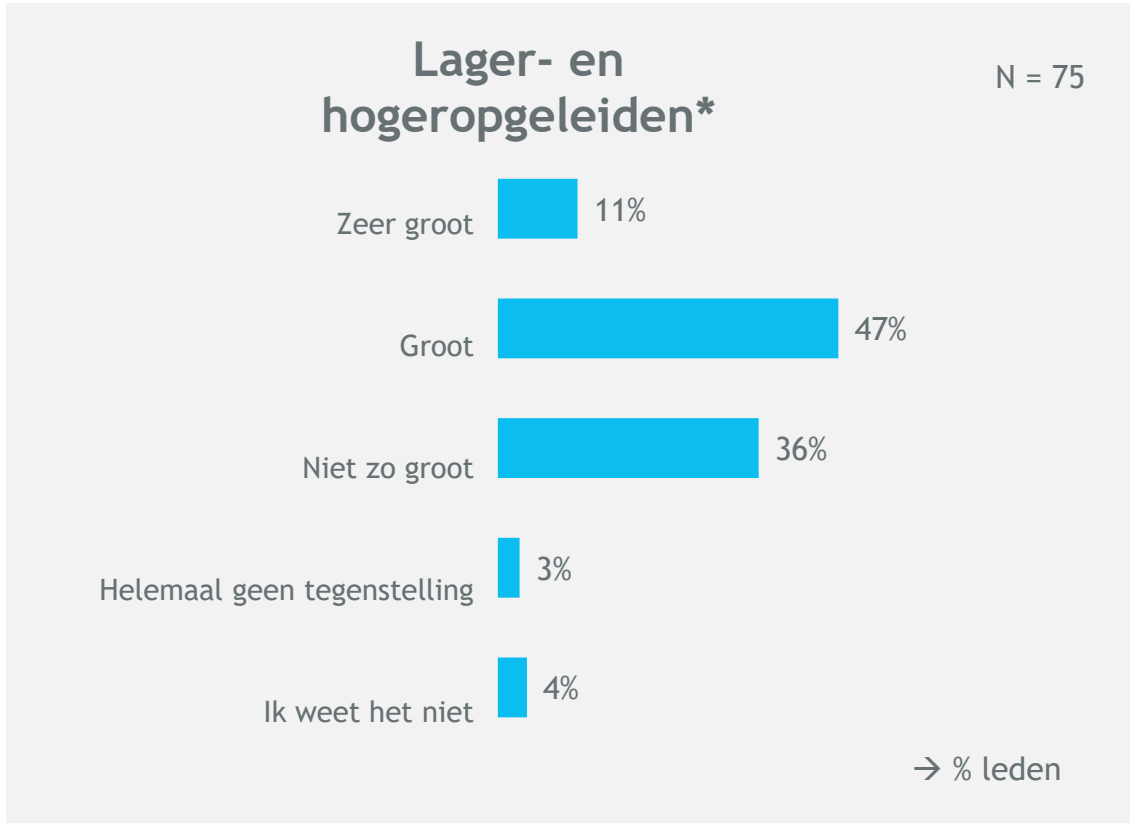

* Door afrondingsverschillen tellen de percentages in deze grafiek op tot meer dan 100%.

Bijlage 3: Resultaten poll ‘Tegenstellingen’ (3/5)

Vraag: Hieronder staan steeds twee sociale groeperingen die van elkaar verschillen en zelfs wel eens in strijd met elkaar zijn. Kun je telkens aangeven hoe groot volgens jou in ons land de tegenstelling is tussen deze twee groepen?

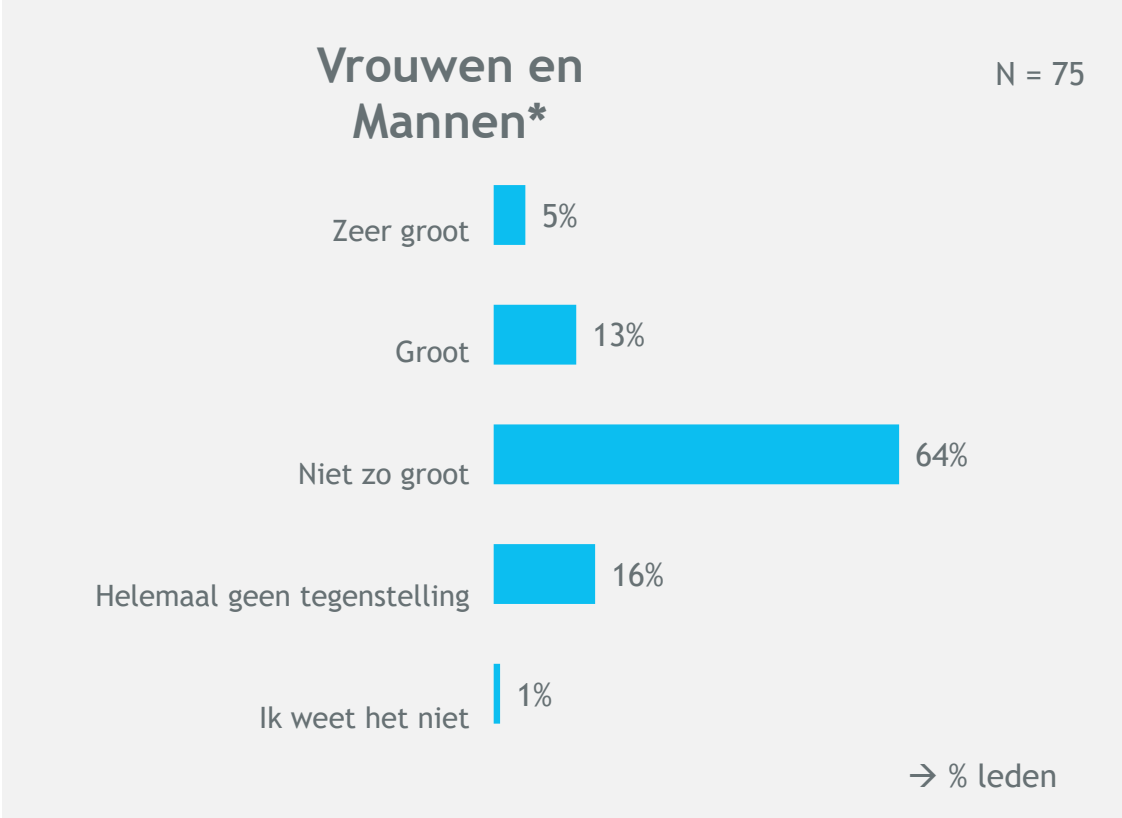

* Door afrondingsverschillen tellen de percentages in deze grafiek op tot 99%.

Bijlage 3: Resultaten poll ‘Tegenstellingen’ (4/5)

Vraag: Hieronder staan steeds twee sociale groeperingen die van elkaar verschillen en zelfs wel eens in strijd met elkaar zijn. Kun je telkens aangeven hoe groot volgens jou in ons land de tegenstelling is tussen deze twee groepen?

Werklozen en mensen die werk hebben

N = 75

Jongeren en ouderen

N = 75

Bijlage 3: Resultaten poll ‘Tegenstellingen’ (5/5)

Vraag: Hieronder staan steeds twee sociale groeperingen die van elkaar verschillen en zelfs wel eens in strijd met elkaar zijn. Kun je telkens aangeven hoe groot volgens jou in ons land de tegenstelling is tussen deze twee groepen?

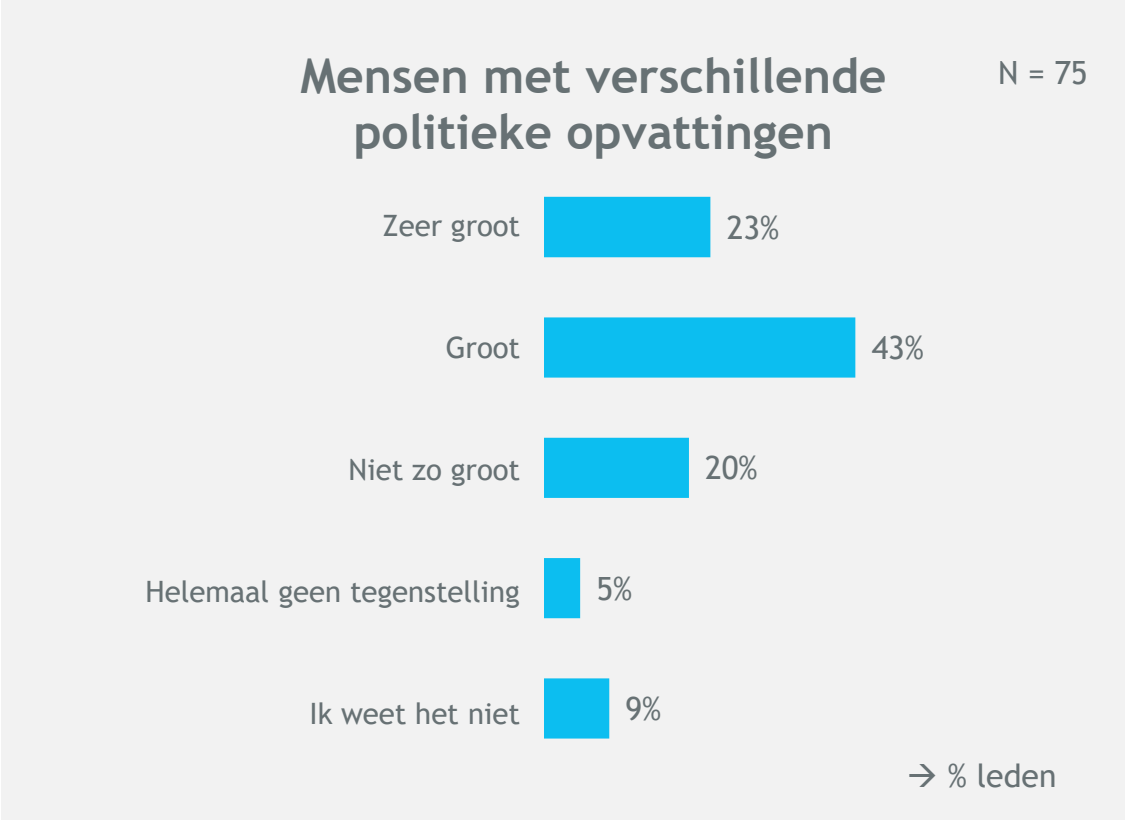

Bijlage 4: Onderzoeksopzet

Combinatie van polls en forumdiscussies in Nederland denkt mee

- Onderzoeksopzet: Een research community. Een community is een besloten online platform waarop een groep mensen in gesprek gaat met een moderator en elkaar.
  - Binnen een community zijn er allerlei activiteiten mogelijk, waaronder groepsdiscussies, individuele gesprekken, polls en vragenlijsten.
  - Dit onderzoek is uitgezet in de Rijksbrede research community 'Nederland denkt mee'. Meer informatie over Nederland denkt mee is opgenomen in bijlage 5.

- De opzet van dit onderzoek binnen de research community was:
  1. **Poll + forumdiscussie.** We zijn het veldwerk gestart met een poll en een discussiekamer. Via een poll in de mail konden leden van Nederland denkt mee antwoorden op de vraag '*Hoe gaat het nu volgens jou met Nederland?*'. In het discussiekamer gaven leden toelichting.
  2. **Forumdiscussie.** Vervolgens is er een discussiekamer geopend waarin werd teruggeblikt op de coronacrisis en vooruit werd gekeken naar de toekomst.
  3. **Poll + forumdiscussie.** Vervolgens is aan de hand van een poll uitgevraagd hoeveel vertrouwen men heeft in de huidige regering. Daaropvolgend is een discussie geopend.
  4. **Poll + forumdiscussie.** Met een nieuwe poll is uitgevraagd over welke tegenstellingen tussen sociale groeperingen men zorgen heeft. Deelnemers konden in een discussie toelichten waarom zij zorgen hebben over bepaalde tegenstellingen.
  5. **Forumdiscussie.** In een tweede discussie over tegenstellingen tussen sociale groeperingen in Nederland gaven deelnemers aan in hoeverre zij in het dagelijks leven te maken hebben met deze tegenstellingen.
  6. **Poll + forumdiscussie.** Ter afsluiting werd leden nogmaals gevraagd antwoord te geven op de poll '*Hoe gaat het nu volgens jou met Nederland?*'. Ook hier gaven zij toelichting in een discussiekamer.

- Alle communityleden uit de 'Nederland denkt mee' community konden in de periode van 5 t/m 31 oktober 2020 deelnemen aan het onderzoek.
  → In totaal hebben 81 leden deelgenomen.
  → Zij hebben samen 915 reacties geplaatst.

Bijlage 5: Toelichting onderzoek
Onderzoeksverantwoording

Dit vraagstuk is uitgezet in de Rijksbrede community ‘Nederland denkt mee’.

- In Nederland denkt mee zitten 150 burgers die graag meedenken over overheidscommunicatie en aanverwante maatschappelijke vraagstukken. Deze leden vormen een afspiegeling van het Nederlands Algemeen Publiek.

- Een community is een besloten online platform waarop een groep mensen middels verschillende vragen en opdrachttypen hun mening geven over diverse thema’s en vraagstukken.

- Een community is een kwalitatieve onderzoeksmethode. De resultaten zijn gebaseerd op een relatief kleine steekproef. Resultaten zijn daarom indicatief en niet te extrapoleren naar de gehele Nederlandse bevolking.

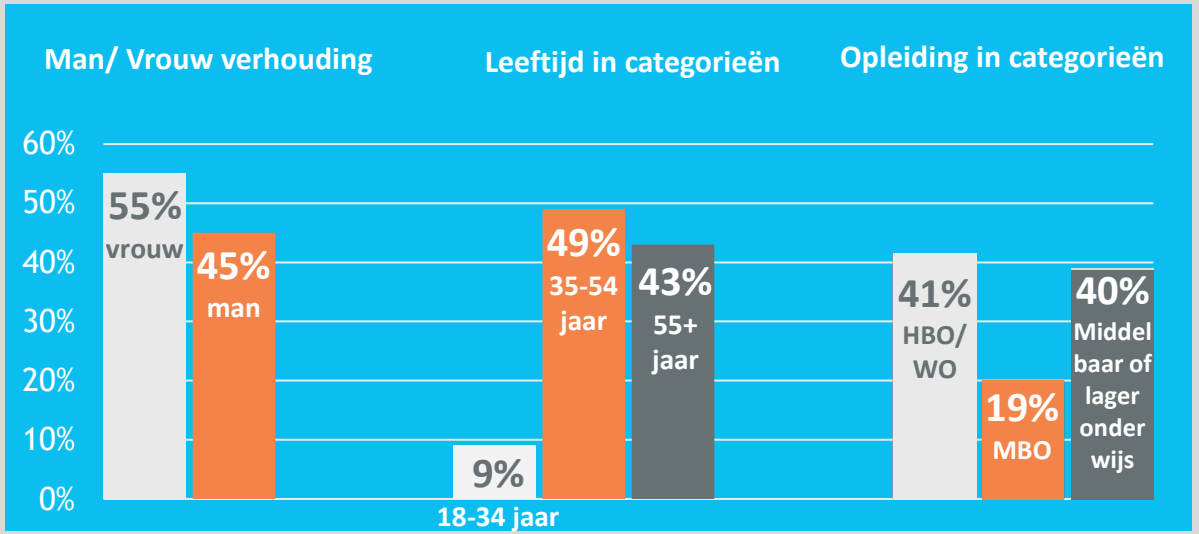

- ✓ Bovenstaande tabel heeft betrekking op de 81 leden die aan dit onderzoek hebben deelgenomen.
- ✓ 69 leden namen deel aan de eerste discussie.
- ✓ 56 leden namen deel aan de tweede discussie.
- ✓ 65 leden namen deel aan de derde discussie.
- ✓ 57 leden namen deel aan de vierde discussie.
- ✓ 58 eden namen deel aan de vijfde discussie.
- ✓ 61 leden namen deel aan de zesde discussie.

MWM2
Vivianne Verheijen
Thomas Spauwen

14 december 2020

MWM2
experts in luisteren